

Najstarszy Poznań

Obszar Ostrowa Tumskiego, otoczony rozlewiskami Warty i jej odnogi Cybiny, był miejscem łatwym do obrony i już w IX wieku powstała na tym terenie pierwsza osada. Gród szybko się rozwijał, stając się jednym z głównych ośrodków władzy Piastów, pierwszych władców Polski, w połowie X wieku z inicjatywy księcia Mieszka I został otoczony potężnymi wałami. Jego dalszy rozwój związany był z przyjęciem chrześcijaństwa w 966 roku - w obrębie grodu powstało książęce palatium z kaplicą Najświętszej Marii Panny, zaś dwa lata później pierwsze na ziemiach polskich biskupstwo, na potrzeby którego została wzniesiona pierwsza katedra.

W 1038 r. podczas najazdu czeskiego księcia Brzetysława gród został zniszczony. Odbudowany, nie odzyskał stołecznej rangi, która została przeniesiona do Krakowa, pełniąc później funkcję rezydencji książąt wielkopolskich. W połowie XIII w., gdy książę Przemysław zdecydował o lokacji miasta na lewym brzegu Warty, Ostrów Tumski przeszedł w ręce biskupów poznańskich. Historyczny układ Ostrowa Tumskiego przetrwał bez większych zmian do lat 60. XX wieku, kiedy to przecięła go nowa trasa komunikacyjna - dziś ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego.

✘ Najważniejszym budynkiem na Ostrowie Tumskim jest [bazylika archikatedralna pw. Świętych Piotra i Pawła](#). O randze katedry świadczy fakt pochowania w niej trzech królów i pięciu książąt z najstarszej polskiej dynastii Piastów, począwszy od Mieszka I i Bolesława Chrobrego. Pierwotnie zbudowana w 968 roku, była wielokrotnie niszczona przez klęski żywiołowe, wojny, przez co zmieniała swoją formę architektoniczną. Po II wojnie św. przywrócono jej formę gotycką, jakkolwiek wewnątrz nosi ślady renesansu. Wewnątrz na uwagę zasługują przede wszystkim **Złota Kaplica** - mauzoleum Mieszka I i Bolesława Chrobrego, gotycki ołtarz główny, oraz **spizowe płyty nagrobne** z XIV i XV wieku, z których część pochodzi z norymberskich warsztatów Vichnerów. W **podziemiach** można zobaczyć najstarsze fragmenty katedry z czasów przedromańskich i romańskich: fragmenty murów, misy chrzcielnej i grobowców pierwszych władców.

W bezpośrednim sąsiedztwie katedry znajduje się gotycki [kościół pw. Najświętszej Marii Panny](#), zbudowany w XV wieku na miejscu dawnej rezydencji książęcej. We wschodniej ścianie kościoła znajduje się kamień z charakterystycznymi bruzdami, którego zgodnie z legendą wojsko polskie przed wyruszeniem na bitwę dotykało mieczami na znak, że pragnie walczyć pod opieką Matki Boskiej. Kamień ten nazywany bywa diabelskim - ponoć diabeł, chcąc wyrwać fundamenty kościoła z ziemi, z całej siły szarpnął kamień, pozostawiając na nim głębokie bruzdy.

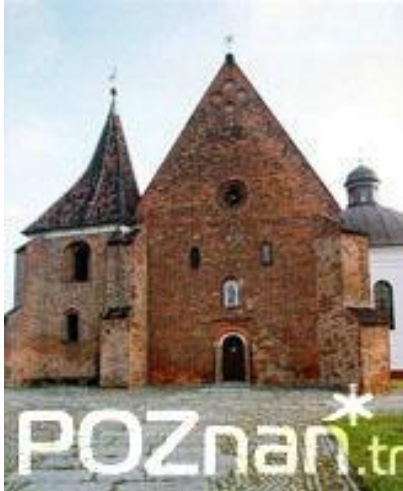
☒ Z placu przed katedrą kierujemy się w odchodzącą w kierunku północnym ulicę Lubrańskiego. Po prawej stronie widać okazały ceglany budynek. To dawna [Akademia Lubrańskiego](#), założona w XVI wieku przez biskupa Jana Lubrańskiego, pierwsza w Polsce szkoła ucząca w duchu renesansowego humanizmu, pierwsza w Poznaniu uczelnia o charakterze szkoły wyższej. Obecnie budynek jest siedzibą [Muzeum Archidiecezjalnego](#). Wystawa stała muzeum to przede wszystkim zabytki sakralne pochodzące z kościołów z terenu całej Wielkopolski. Najciekawszym eksponatem jest tzw. **miecz św. Piotra**. Według legendy właśnie tym mieczem apostoł obciął słudze arcykapłana ucho w Ogrodzie Oliwnym w chwili aresztowania Chrystusa. Miecz został przywieziony przez biskupa Jordana.

Przed muzeum stoi pomnik Jana Kochanowskiego postawiony w 1884 r z okazji 300 rocznicy śmierci poety. Z racji tego, że ówczesne władze pruskie nie zezwoliły na postawienie pomnika polskiemu poecie, pomnik postawiono mu jako prepozytowi poznańskiej kapituły katedralnej, którą to godność piastował w latach 1564-74, choć prawdopodobnie w Poznaniu nigdy nie był. ☒

Spod pomnika kierujemy się w prawo w ulicę Ignacego Posadzego, którą dochodzimy do [Przyczółka Śluzy Tumskiej](#), pozostałości po fortyfikacjach pruskich z XIX wieku. Stąd kierujemy się w prawo i z powrotem widzimy katedrę, spod której kierujemy się w lewo, by zbudowanym w 2007 r. **Mostem Biskupa Jordana** przejść na teren Śródki.

Śródka była pierwotnie osadą książęcą. Nazwa pochodzi od dnia tygodnia - środy, kiedy organizowano tu cotygodniowy targ. Od XIII w. Śródka posiadała samorząd, a od XV w. prawa miejskie. W 1800 r., podobnie jak Ostrów Tumski została włączona do Poznania.

Ulicą Ostrówek, która kiedyś była osobnym miastem, nazywanym najmniejszym miastem Korony Polskiej, dochodzimy do **Rynku Śródeckiego**, centralnego punktu dzielnicy. Spora część tego Rynku została zniszczona w czasie wojny, a potem w latach 60. i 70. XX wieku w związku z budową Trasy Chwaliszewskiej i ulicy Podwale. Przy pozostałej części Rynku znajduje się m.in. gotycki [kościół św. Małgorzaty](#) z XVI wieku oraz XVIII-wieczny **klasztor filipinów**.

Z Rynku Śródeckiego kierujemy się w stronę Ronda Śródka, by przejściem podziemnym dotrzeć do [kościół św. Jana Jerozolimskiego za Murami](#). Jest to jedna z najstarszych budowli ceglanych w Polsce pochodząca z przełomu XII i XIII w. Pierwszy kościół w tym miejscu ufundował Mieszko III Stary i przekazał wraz z założonym przy nim hospicjum i ziemiemi zakonowi rycerskiemu Joannitów, którzy zajmowali się pomocą podróżnym. Określenie "za murami" odnosi się do położenia poza obrębem średniowiecznych fortyfikacji miejskich.

Z zakonem związane są nazwy **Komandoria** (były teren przekazanej zakonowi osady) i **Malta** (teren ziem nadanych joannitom jako uposażenie na utrzymanie hospicjum). Komandoria to okręg administracyjny zakonu. Poznańska komandoria ma najdłuższą w Polsce historię i przetrwała do 1832 roku. Nazwa Malta pochodzi od Zakonu Maltańskiego, który miał swoją siedzibę na wyspie Malta.